

*Людмила Горголь,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Валентина Борова,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО- МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням сучасної дошкільної освіти, цей процес передбачає розвиток у дітей здатності до сприймання, розуміння та відтворення художніх образів, а також формування умінь та навичок у різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Досягнення цілей удосконалення якості дошкільної освіти неможливе без «систематичної та цілеспрямованої роботи над збагаченням літературних знань дошкільників, їх словникового запасу рідної мови оцінно-етичними категоріями, вихованням у них позитивних морально-етичних якостей, умінням оцінювати і висловлювати своє ставлення до довкілля і подій у художніх творах» [1, с. 87].

Різні види мовленнєвої діяльності можуть ефективно поєднуватися з іншими видами художньої творчості. Це можуть бути такі комбінації: словесна творчість і образотворче мистецтво (діти малюють і складають розповіді до своїх малюнків), мовленнєва і музична діяльність (вибір музичного твору до своєї казки, музичні асоціації з сюжетом, вербалізовані рухливі образи), театралізована та мовленнєва діяльність (створення сюжетів, складання сценаріїв, дитячий фольклор, ігрові діалоги-імпровазації), образотворча та театралізована мовленнєва діяльність (створення декорацій, атрибутів, костюмів для ілюстрації вигаданого сюжету дітьми, відтворення вражень від вистави у власних малюнках із подальшими коментарями у вигляді зв'язного

висловлювання) [2, с. 21]. Однак, на нашу думку, проблема розвитку художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти ще недостатньо вивчена та розкрита.

Дослідження науковців визначили сутність художньо-мовленнєвої діяльності, її види та специфіку на етапі дошкільного дитинства, а також особливості сприйняття дітьми художніх творів. Було доведено позитивний вплив художніх творів на формування особистості дитини.

Художньо-мовленнєва діяльність дітей є складовою частиною як художньої, так і мовленнєвої діяльності. «Вона є полікомпонентним утворенням, яке включає чотири складові:

1. Сприймання на слух та розуміння дітьми змісту художніх творів.

2. Відтворення змісту та виконавча діяльність (декламування, відповіді на запитання, переказування, бесіда за ілюстраціями, узагальнювальні бесіди, читання за ролями тощо).

3. Театралізована діяльність (інсценування, театральні вистави).

4. Творчо-імпровізована діяльність (ігри-драматизації, ігри за сюжетами літературних творів, словесно-поетична творчість)» [2, с. 12].

У художньо-мовленнєвій діяльності присутній художній образ, залежно від виду мистецтва. Художній образ - це «специфічний для мистецтва спосіб відображення та узагальнення дійсності з позиції певного естетичного ідеалу в конкретно-чуттєвій емоційно насиченій формі. Художній образ сприяє встановленню асоціативних зв'язків, процесів аналізу та синтезу, зосередженості дитячої уваги. Зауважимо, що дитину вражають не лише конкретні художні образи, доступні зоровому сприйманню. Словесний образ також має здатність викликати зорові, тактильні, слухові уявлення з усією «чуттєвою переконливістю», як зазначає О. Ушакова, – «примушують бачити притаманний їм зміст» [3, с. 9]. Художнє слово, з одного боку, звільняє дитину від безпосереднього сприймання реальності, а з іншого – наближує до неї. Це особливо важливо для дітей, оскільки їх досвід та знання ще обмежені.

Зміст художньо-мовленнєвої діяльності складається з різних видів компетенцій, які є показниками готовності дитини до здійснення цієї діяльності. Це такі компетенції: когнітивно-мовленнєва, поетично-емоційна, виразно-емоційна, оцінювально-етична та театральні-ігрова.

Когнітивно-мовленнєва компетенція: наявність у дітей знань про письменників та їхні твори в межах програми вікової групи; здатність відтворювати зміст знайомих творів, називати автора, впізнавати твір за його уривком чи ілюстрацією, читати напам'ять вірші, пригадувати загадки, прислів'я, скоромовки, лічилки.

Виразно-емоційна компетенція: вміння виразно та емоційно передавати зміст художнього твору, адекватно використовуючи засоби виразності й вдало їх поєднуючи.

Поетично-емоційна компетенція: здатність дітей виразно читати вірші, проводити елементарний художній аналіз віршів (виявляти повтори голосних і приголосних звуків, римовані рядки, підбирати римовані слова тощо).

Оцінювально-етична компетенція - це «здатність дитини свідомо аналізувати поведінку героїв художнього твору, висловлювати своє ставлення до них, обґрунтовувати свої моральні та естетичні оцінки. Театральні-ігрова компетенція – це вміння і навички дітей самостійно розігрувати зміст знайомих художніх творів у театралізованих іграх, іграх-драматизаціях, іграх за сюжетами літературних творів, а також інсценувати твори в театральних виставах» [1, с. 97].

Завдання формування художньо-мовленнєвої компетенції в дітей дошкільного віку включають:

- ознайомлення дітей з фольклорними творами, творами письменників-класиків, сучасних українських письменників та зарубіжних авторів;

- навчання дітей слухати і розуміти зміст художніх творів;

- розвиток умінь відтворювати зміст знайомих творів у активній художньо-мовленнєвій діяльності;

- розвиток поетичного слуху та бажання вивчати вірші напам'ять;

- виховання виразного художнього читання під час відтворення змісту художніх творів;
- формування оцінних суджень та адекватних естетичних і моральних оцінок поведінки героїв;
- розвиток самостійності у художньо-мовленнєвій і театральній діяльності;
- формування вибіркового ставлення до книги, охайності у роботі з книгою;
- навчання визначати жанр художнього твору, запам'ятовувати його автора;
- виховання бережливого ставлення до книги та бажання ремонтувати книги [2, с. 37].

Для виникнення та активізації художніх проявів дітей необхідно створити сприятливі умови, занурити їх у світ творчості, оточити необхідними художніми матеріалами, урізноманітнити їх художній, естетичний та емоційно-чуттєвий досвід. Важливо, щоб дорослі, які оточують дитину, також виявляли інтерес до художньої діяльності та спрямовували її інтереси і дії.

Таким чином, дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку мовлення та творчої діяльності. У цей час діти особливо сприйнятливі до впливу художнього слова та виявляють високу зацікавленість у художньо-мовленнєвій діяльності. Формування художньо-мовленнєвої компетентності сприяє розвитку естетичних почуттів, здатності до творчого самовираження та формуванню морально-етичних якостей.

Ефективне формування художньо-мовленнєвої компетентності передбачає інтеграцію різних видів діяльності, таких як мовленнєва, художня, музична, театральна, образотворча. Це сприяє всебічному розвитку дитини та забезпечує різноманітність форм самовираження.

Використання інтерактивних методів навчання, таких як ігри-драматизації, театральні вистави, малювання за мотивами художніх творів, сприяє активній участі дітей у навчальному процесі та розвитку їх творчого потенціалу.

Для успішного формування художньо-мовленнєвої компетентності важливо створити сприятливе освітнє середовище,

забезпечити наявність різноманітних художніх матеріалів та літературних творів, які сприятимуть розвитку дітей.

Педагоги повинні володіти необхідними знаннями та навичками для організації художньо-мовленнєвої діяльності, знати специфіку роботи з дітьми старшого дошкільного віку, бути творчими та ініціативними [3, с. 98].

Отже, формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти є багатокомпонентним процесом, який вимагає системного підходу, інтеграції різних видів діяльності, створення сприятливих умов для розвитку та підготовки висококваліфікованих педагогів. Це забезпечує всебічний розвиток дітей, формування у них естетичних почуттів, творчих здібностей та морально-етичних якостей, необхідних для успішного подальшого навчання та соціалізації.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи [бібліотека з освітньої політики] / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін. ; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : КІС, 2004. 112 с.
2. Мовленєвий компонент дошкільної освіти : Навчально-методичний посібник / Укладач А. М. Богущ. Одеса : Ярослав, 2004. 74 с.
3. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.

*Ірина Дутко,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Валентина Борова,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ЗНАЧЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема розвитку логічного мислення особистості є однією з центральних в психології і педагогіці, оскільки прогрес суспільства